

կը մրցին անկից ողբ մ'աւելի փրցնելու
Ու վայրագութիւննին ահոր վրայ կը փորձեն :

Իր բերնին յատկացուած հացին , գինիին մէջ
կը զընեն կը խառնեն մոխիր ու պիղծ թուքեր .
Կեղծաւո՛ր , կը նետեն ինչ որ ան է զըպօծ ,
' Ի անոր անցած տեղէն անցնելուն կը զղջան ,

Իր կինը կը պոռայ հրապարակներուն մէջ .

— Քանի որ պաշտելու աստե՛ման գեղեցիկ
կը զտնէ զիս , արհե՛սան հինաւուրց կուռքերուն
Պիտի իւրացընեմ , օսկեզօծել տամ զիս :

Եւ պիտի գինովեամ խառնկով ու զրմուռսով ,
Ծնրագորութիւններով , միտով ու զինիով ,
Որ գիտնամ թէ սրտէ մ'որ ինծի կը զմայլի
կրնա՞մ խելն՝ խնդալով՝ զիցական մեծարանք :

Եւ երբ այդ ամբարիշտ խողերէն ձանձրանամ ,
Անոր վրայ պիտի դնեմ ձեռքս ու ժեղ ու նրբին ,
Եւ եղունգներս , ինչպէս եղունգն Հարփիներուն ,
Պիտի հասնին մըխուլին մինչեւ խորն իր սրտին :

Ինչպէս մատղաշ թռչնիկ մը զօղողով ու թըր-
թռուն ,

Պիտի փրցնեմ այդ սիրան իր ծոցէն՝ կաս-կամիր ,
Եւ սիրած անասունս կշտացնելու համար՝
Ձայն արհամարհանքով անոր պիտի նետեմ :

Դէպ երկինքն , ուր չըբեղ գահ մը կ'ընդնմարէ ,
կը բարձրացնէ Քերթողն իր թեւերն , անվրդով ,
Ու փայլակները լայն իր լուսաշող մտքն
Կառողած ամբոխներուն տեսքն իրմէ կը սքօղեն :

— Օրհնեա՛լ ըլլաս , Աստուած , որ ցաւը մեզ
կուտաս

Իրեւ զեղ գերագոյն՝ մեր պղծութիւններուն
Եւ իրբու լաւագոյն իսկութիւնը մաքուր
Որ սուրբ հեշտանքներուն կը տանի ու ժեղներն .

Գիտեմ որ Քերթողին դուն տեղ մը կը պահես
Սուրբ Լեզե՛ռներուն շարքին մէջ հրկանիկ ,
Եւ թէ զայն անվախճան տօնին կը հրաւիրես
Գահերուն , Զօրութեանց եւ Առաքինութեանց :

Գիտեմ՝ ցաւն է միս՝ կ ագնուականութիւնը ,

Որուն զէմ՝ անկարո՛ղ են երկիրն ու զըժօնը ,
Եւ պէտք է տարբ աննել բոլոր աշխարհներէն
Ու դարերէն՝ պըսկա հիւսելու համար .

Բայց կորած գոհարներն հինաւուրց Պալմիրին ,
Մետաղներն անծանօթ , մարգրիտները ծովուն ,
Քու ձեռքովդ ազուցուած , պիտի չը բաւէին
Գեղեցիկ այդ թագին՝ պապղուն ու չլացուցիչ .

Ջի ան պիտի միայն զուտ յօյսէ յօրինուի՝
Քաղուած սուրբ հընոցէն հախածին շողերուն ,
Եւ որուն լուկ մուխցած հայլի՛ն է տղազին՝
Մարդոց աչքը բոլո՛ւր իր պայծառութիւնով :

Քաղթք. Ա. 2.

ՇԱՐԼ ՊՈՏԼԷՐ

ՃՕՆ ԿՐԻՆԼԻՖ ՀՈՒԹԹԻՐԸ

1807—1892

Գարունի խնծիգոտ ու զուարթագին այս
եղանակին , երբ յոգնատանջ ու պանդխտալուկ
մեր մտածումները՝ հայրենաբաղձօրէն՝ մանկու-
թեան աչքքցած ու հրճուած վայրերուն կ'անձ-
կադանան , մաքիս մէջ կ'այժմէանայ Հուիթ-
թիւրը , ո՛չ այնքան իր գրական մթնանիքնե-
րուն համար , այլ երգած ըլլալուն՝ տարագիր-
ներու այնքան յուզիչ եւ արամատիկ քերթուա-
ծը , The Homesteadը , սա տողերով սկսուած .
« Ո՛վ մայրենի հողէն հեռու թախառողները , ձգե-
ցէ՛ք ժողրանէ՛ք գործարանները , եւ հատապը-
տուղներով բուրուկահաւտուած ձեր զարիվայ-
րերուն վ՛րադարձէ՛ք , հեղ մըն ալ չինելու ձեր
հայրենի օճաղը : »

Հուիթթիւրը ծնած է ապառաժուտ ազարակի
մը մէջ , Հէլմիւլի , Մէս : Ամս ուր գործելու ըս-
տիպուած ըլլալով , ձմեռը՝ այն ալ քանի մը
չարաթ միայն՝ դպրոց կը յաճախէր : Մեծնալը
կերէր , լեց չարաթի չափ Հէլմիւլի Ակադեմիին
մէջ ուսանեցաւ : Նիւու Ինկլիշացիներու խոր-

հրդապաշտութեան, գործնականութեան եւ անձնիշխանութեան հանգամանքները բացարձակօրէն կը բնորոշէին անոր կեանքը: Լինթոնի պէս, Հուիթթիլը՝ գործաւոր դասակարգին բարեկամն էր, եւ անոր պաշտելին: Անիկա գործաւորներուն համար կը գրէր, ո՛չ թէ կեանքի ազդուեցնելուն, այլ անոր պարզութեան ընձեռած հանդիմանութեան: Իր « Բոպիկ տղայ » քերթուածը, ստորեւ թարգմանուած, բաւական յստակօրէն կը պարզէ գեղջուկ կեանքի հանդէպ Հուիթթիլըրի խանդաղատադէն յարգանքը:

Բոպիկ տղայ, երնէ՛կ քեզ.
Մերա՛ն, դէմքով շողակէզ,
Վեր դարձըւած տափատով:
Ջրաբերատոյլ երգերովդ,
Կարմիր շուրթովդ՝ համբուրւած
Պտուղներէն բլին ցած:
Երնէ՛կ կուտամ քեզ սրտէս,
Բոպիկ էի նաեւ ես:
Հարուստն երեւայ թո՛ղ կառքով
Իսկ դու հետի, սակայն ո՛վ
Կը վայելէ այն բաներ
Ջոր դըրածը չի գըներ, —
Շող ու արեւ, խիղճ հանդարտ:
Բոպիկ տղայ, հրճուէ՛ արդ:

Ո՛հ, ինձոյն այն տունական —
Անագ դգալ, փայտ ււման,
Քիչ մը կամ ու ցամաք հաց —
Դըրան առջեւ սարքուած:
Իբրեւ վըրան արքունի
Գլխուս կ'ըլլար հովանի
Արեւմուտքը ոսկեծիր
Ժանեակներով իր ցան ցիր,
Մի՛նչդեռ՝ իբրեւ երգ հեռուն
Լսուէր կրուի՞ն գորտերուն,
Եւ փոսուռն իր լալսեր
Լոյսի համար կը վառէր:
Բոպիկ տղուն՝ փառք պատիւ
Կը սպասէին բազմաթիւ:

Բոպիկ տղայ, հրճուէ՛ դուն.
Մի՛նչդեռ վայելս մանկութիւն,
Քարուտ թէեւ դառ ի վեր,

ճախուտ ըլլան ալ մարգեր,
Ամէն առտու ցօղն երկնից
Մկրտէ քեզ պիտ' ամբիծ,
Ոտքեդ ամէն իրկիւուն
Հովն համբուրէ տաքութիւն:
Շատ պիտ' ոտքերդ բանտրելն
Մէջ պերճանքի նեղ խուցին,
Հողի վայելք կորուսած
Գործի համար պայտուած
Ոտքերուն պէս՝ մտրուկին,
Ջոր սահմանած է երկին
Գործի անիւն անդադար
Դարձնելով վեր ու վար:
Հետքերն ոտքիդ, տայ՝ Աստուած,
Գետնին վըրայ արգիւած
Ձի գտնելն, եւ մեղքին
Նենգ տիղմին մէջ չընդունի:
Բոպիկ տղայ, երնէ՛կ որ
Ներկայ վիճակդ բաղաւոր
Հասկընայիր, մինչդեռ ան
Ձէ հեռացած յաւիտեան:

Հուիթթիլը՝ իր երեստատարութեան առաջին օրերէն խո՛հ հակադերեկան շարժման միացաւ, իբրեւ աշխատակից եւ խմբագիր կարգ մը լրագիրներու: Իր այս միջոցին գրած տաղերը, 1843ին գրքի ձևով հրատարակուեցան:

Գերագնացօրէն բարի, հեղահամբոյր եւ քաղցրաբնոյթ, Հուիթթիլը չէ կըցած արտադրել ուժիւն եւ հուրքոտ տողեր իւրի իսկ գերեզմանադէմը: Ոչ մի կ'ատեն անիկա այնքան բարկացած էր, որքան երբ Դանիէլ Ոււպսթըր, հակադերեկան դասին ամենէն վերս ու կարող պաշտպաննէ՛ն մէկը, իր նախադասական ընտրելիութիւնը յաղողնելու համար Հարաւցինուրու նպատաւոր աստիճանաշուքիւն մը կ'ընէր: Սակայն այդ առթիւ Հուիթթիլըրի գրած հետեւեալ ոտանաւորը, որ դասական դարձեր է ամերիկեան զրականութեան մէջ, աւելի կարեկցութեամբ սողորուած է, քան թէ զայն ըրոյթով:

Այսպէս ինկած՝ լոյսը մարմնո՛ւ
Ջոր ունէր ան,
ձերմակ գլխէն փառք գայած
Ա՛յ յաւիտեան:
Մ'անարգէք զայն, — Դեռն ամէն օր
Կը լարէ դաւ:

Ջայրոյթի տեղ ցոյց տանք անոր
Արցունք եւ ցաւ :
Լըռեն ցաւմունք Թո՛ղ փոթորկոտ ,
Երբ կը մարի
Ան , որ կրնար ըլլալ համ , հոտ ,
Լոյս աշխարհի :
Ծա՛ղր . . . Երկինքէն երբ կորսուէր
Հոգի մը հէգ ,
Պիտ՝ ըլլայի՞ն երկնայիններ
Ուրախ երբէք :
Անով հրպարտ երկիրն այժմ Թո՛ղ
Ձանարգէ ան ,
Եւ ոչ Ֆակտին ամօժ մ՛այրող
Դնէ խարան :
Այլ զաւակներն իր գլխիկոր
Թո՛ղ ծովէ ծով
Մեռելի ողբ երգեն անոր
Տխրութիւնով :
Լոկ ուժն անոր կը մընայ ա՛լ , —
Շղթայի մէջ
Իսկ զօրաւոր զուարթնոյ մ՛անկեալ
Փառքն իբր անշէջ :
Եւ Թըռած է անոր հոգին
Աչքերէն արդ .
Հաւատք , պատիւ երբ կը մեռնին ,
Մեռած է մարդ :
Անցեալին Թո՛ղ վայլէ յարգանքն
Անոր դիակ .
Ետ , ետ գացէք ծածկել յանցանքն՝
Աչքերնիւ փակ :

1860ին Հուլիսի 1-ին հրատարակած Home
Balladները՝ բանաստեղծի համբաւ մը ապա-
հովցուցին իրեն : Դադաբական պատերազմէն
վերջ՝ երեւցաւ անոր Snow Bound , որ՝ գեղ-

ջուկ կեանքի իր փառաբանութիւնովը՝ Մէս-
չուսթսի համար բրած է այն ինչ որ Պըրնդի
Cotter's Saturday Night՝ Սկովսիոյ , Թէյնի-
սըն Հուլիսի 1-ին My Playmates գրութիւնը
« Կատարեալ բանաստեղծութիւն մը » կը կոչէր
եւ անոր հեղինակը « տեսարաններու եւ վայրի
ծաղկանքներու նկարագրութեան մէջ , Ուրբա-
նութիւնի հետ դասուելու արժանի : » Արնոլտ In
School Daysը՝ « ապրելու սահմանում կա-
տարեալ բանաստեղծութիւններէ մէկը » կը նկա-
տէր : Բայց երբ տարի առաջ կը գտնուէր Հու-
լիսի 1-ին անտիպ մնացած մէկ կարեւոր ոտա-
նաւորը՝ զոր Նիւ-Եօքքի գրական շաբաթակա-
թիւնէն մէկը կը հրատարակէր սապէս գրուա-
տալից տողեր նուիրելով .

« Աշխարհի վրայ՝ հաւանաբար՝ չեն գրու-
նուիր յիսուն հոգիներ , որոնք կարգացած ըլլան
Հուլիսի 1-ին 71 տարի առաջ գրած եւ մինչեւ
հիմա անտիպ մնացած այս բանաստեղծութիւնը :
Վսեմ խորհուրդներով եւ հոյակապ ոճով բա-
նաստեղծութիւն մը , որ օրուան բանաստեղ-
ծութիւն կոչուող ծանծաղութիւններէ անհամե-
մատորէն վեր կը բարձրանայ եթէ Հուլիսի 1-ին
ուրիշ ոչինչ գրած ըլլար , անոր աս մէկ ստեղ-
ծագործութիւնը համբաւի պիտի արժանացնէր
դէմքը , եւ իրաւունք տար Ամերիկայի՝ իր բա-
նաստեղծ զաւակով հպարտ ըլլալու : »

Այս բանաստեղծութիւնը — Eternity —
թարգմանելով՝ ներկայ գրութիւնը վերջացնելէ
առաջ , պէտք է ըսել , թէ շատ իրաւացի պիտի
ըլլար վերի ներքողականը , եթէ գոյութիւն չու-
նենար Պայրընի « Թաւալէ՛ խոր կապոյտ ու-
կեան , Թաւալէ՛ » հրաշակերտը , որուն մէկ
հետաւոր արձագանքը ըլլալ կը թուի ասկիկ :